

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
та інформатизації
Володимир ГАЛИК

17 жовтня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Антична культура та еволюція європейської цивілізації**

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
 Спеціальність 032 Історія та археологія
 Освітньо-наукова програма Історія та археологія
 Статус дисципліни вибіркова
 Факультет історії, педагогіки та психології
 Кафедра всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін
 Мова навчання українська

Дані про вивчення дисципліни

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин							Вид семестрового контролю		
				Кредити ЄКТС	Аудиторні заняття					Самостійна робота	Курсова робота	Залік	Екзамен
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Очна	1	2	120/4	50	30	-	-	20	70	-	+	-	
Заочна	1	2	120/4	13	8	-	-	5	107	-	+	-	

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Розробник:

Олег ПЕТРЕЧКО, доктор істор. наук, професор

Погоджено гарантом освітньої програми

Олег ПЕТРЕЧКО, доктор істор. наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін

Протокол № 8 від 31 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри Олег ПЕТРЕЧКО
Підпис Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради факультету

Протокол № 9 від 29 вересня 2023 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету

Протокол № 8 від 17 жовтня 2023 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: навчальна – ознайомити аспірантів з впливом античної культури на формування європейської цивілізації; основними етапами, формами та видами рецепції античної культури.

Розвинути у здобувачів вищої освіти такі компетентності:

Загальні компетентності:

- Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері історичних досліджень, аналізувати їх у конкретно-предметному та загальнонауковому контекстах;
- Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань;
- Здатність використовувати понятійно-категоріальний апарат історичної науки; на методологічному рівні аналізувати взаємодію теорії історії та практики вищої освіти;
- Здатність формувати оригінальні ідеї, застосовувати їх для вирішення теоретичних та практичних наукових завдань, дотримуючись принципу об'єктивності.

Фахові компетентності:

- Здатність розуміти системність, динамічність, взаємозв'язок, детермінованість і цілісність історичних явищ, здійснювати різні види історико-дослідницького аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний);
- Здатність визначати мету, завдання, стратегію наукового дослідження, висувати гіпотези; аналізувати й узагальнювати отримані в результаті наукового дослідження експериментальні дані, робити обґрунтовані узагальнення і висновки та оформляти їх у вигляді звіту, тез, наукових статей тощо;
- Здатність опрацьовувати джерельну базу дослідження, знаходити, відбирати, контекстуалізувати та інтерпретувати значні масиви архівного та документального матеріалу, проводити дослідницьку діяльність з урахуванням досягнень сучасної історіографії конкретної проблеми та інтелектуальних дискурсів в історіографії загалом;
- Здатність виявляти закономірності та причинно-наслідкові зв'язки історичних явищ і подій, виявляти передумови розвитку тих чи тих історичних процесів.

Програмні результати:

- знати і розуміти філософсько-методологічні основи наукового знання; особливості наукової творчості; методологію і методи організації та проведення наукових досліджень;
- знати і розуміти джерела з інтелектуальної історії як носіїв відомостей про процес творчості, продукування ідей, теорій, концепцій, створення наукових праць, творів суспільно-політичної і релігійної думки, особливості їх класифікації та методики дослідження;
- уміти планувати та виконувати власне наукове дослідження, що вирізняється науковою новизною, має теоретичну цінність та практичне значення, базується на критичній роботі з джерелами та аналізі історіографії проблеми;
- уміти застосовувати елементи зовнішньої та внутрішньої критики джерел, застосовувати знання античної спадщини при дослідженні вузлових проблем історії наступних епох;
- уміти формулювати судження про застосовування наукової критики до аналізу поглядів сучасних дослідників історичного минулого.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Антична культура та еволюція європейської цивілізації» тематично охоплює комплекс проблем, пов'язаних із рецепцією античної спадщини у контексті еволюції європейської цивілізації і викладається з урахуванням матеріалів інших дисциплін, вивчених на бакалаврському та магістерському рівнях, зокрема «Історія стародавньої Греції та Риму», «Історія середніх віків», «Нова історія країн Європи і Америки», «Новітня історія країн Європи і Америки», «Рецепція римського права у цивілізаційному просторі Середньовічної Європи», «Методика роботи з латиномовними історичними джерелами».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

- знати етапи розвитку європейської цивілізації, комплекс джерел античної доби, історіографію античної історії, загальні основи історичної методології;
- знати закономірності, тенденції і основні принципи розвитку європейської цивілізації;
- розуміти значення античної культури для формування європейської цивілізації;
- удосконалити вміння працювати з джерельною базою та науковою літературою;
- покращити уміння проводити наукове дослідження, інтерпретувати його результати;
- самостійно і творчо аналізувати події та явища у контексті історико-культурного розвитку;
- сформуванати цілісний погляд на історію європейської цивілізації.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

90-100 (А) – зараховано виставляється за виконання повного обсягу програми курсу та індивідуального завдання: аспірант володіє термінологічним апаратом через засвоєння понять і категорій, характеризує історичні явища та процеси; має сформований цілісний погляд на історію європейської цивілізації; характеризує етапи розвитку європейської цивілізації, знає загальні основи історичної методології; вміє працювати з джерельною базою; здійснює аналіз праць дослідників будь-якого періоду; вміє логічно будувати структуру наукового дослідження, застосовує відповідні методи його реалізації, здійснює кількісно-якісну інтерпретацію отриманих результатів; володіє операціями аналізу, синтезу, співставлення, порівняння історичних фактів та явищ для вирішення різноманітних науково-дослідницьких завдань;

82 – 89 (В) – зараховано виставляється за виконання повного обсягу програми курсу та індивідуального завдання, але аспірант критично проаналізував лише окремі аспекти проблеми; характеризує історичні явища та процеси; має сформований цілісний погляд на історію європейської цивілізації; характеризує етапи розвитку європейської цивілізації, знає загальні основи історичної методології; вміє працювати з джерельною базою; здійснює аналіз праць дослідників будь-якого періоду; вміє логічно будувати структуру наукового дослідження, застосовує відповідні методи його реалізації, здійснює кількісно-якісну інтерпретацію отриманих результатів; володіє операціями аналізу, синтезу, співставлення, порівняння історичних фактів та явищ для вирішення різноманітних науково-дослідницьких завдань;

75-81 (С) – зараховано аспірант отримує, якщо демонструє достатні знання матеріалу, аналізує лише окремі аспекти еволюції європейської цивілізації; розуміє визначення більшості понять; вміє сформулювати загальні висновки, що спираються на теоретичні знання та достатньо аргументовані; в цілому характеризує етапи розвитку

європейської цивілізації, однак виклад матеріалу недостатньо систематизований; аналізує особливості комплексу джерел античної доби; знає загальні основи історичної методології; вміє працювати з джерельною базою; в аналізі матеріалу зустрічаються окремі неточності, які самостійно виправляються; вміє логічно будувати структуру наукового дослідження, однак трапляються поодинокі недоліки в умінні здійснювати його оформлення.

67-74 (D) – зараховано аспірант отримує, коли у цілому характеризує етапи еволюції європейської цивілізації; відтворює та аналізує лише окремі аспекти розвитку європейської цивілізації; розуміє визначення деяких понять; формулює нескладні загальні висновки, що спираються на теоретичні знання та достатньо аргументовані, разом з тим спостерігаються значні прогалини в знаннях загальних основ історичної методології; недостатньо вміє працювати з джерельною базою; допускає помилки в побудові структури наукового дослідження, застосуванні відповідних методів його реалізації;

60-66 (E) – зараховано аспірант отримує за нечіткі, неточні визначення понять і категорій, недостатньо аргументовано характеризує етапи розвитку європейської цивілізації; знання фрагментарні й неповно відповідають компетентності предмету; не вміє працювати з джерельною базою та здійснювати аналіз історіографії проблеми;

35-59 (FX) – незараховано аспірант отримує, коли не виявив достатнього рівня знання про розвиток європейської цивілізації; більшість теоретичних питань не розкриті, не розуміє визначення необхідних понять; не володіє операціями аналізу, синтезу, співставлення, порівняння історичних фактів та явищ для вирішення різноманітних науково-дослідницьких завдань; у відповідях допущені грубі помилки; відсутня орієнтація у предметі вивченої дисципліни.

0-34 (F) – незараховано аспірант отримує, коли не виявив достатнього рівня знання про розвиток європейської цивілізації; теоретичні питання не розкриті, не розуміє визначення необхідних понять; не володіє операціями аналізу, синтезу, співставлення, порівняння історичних фактів та явищ для вирішення різноманітних науково-дослідницьких завдань; у відповідях допущені грубі помилки; відсутня орієнтація у предметі вивченої дисципліни.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобом оцінювання та формами діагностики результатів вивчення навчальної дисципліни є залік, який включає оцінювання виступів на семінарських заняттях, виконання індивідуального завдання, контрольної роботи.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет курсу. Особливості формування античної культури. Форми рецепції античної культури. Прямі, похідні та латентні види рецепції античної культури.

Календар. Релігія у Стародавній Греції та Стародавньому Римі

Антична міфологія. Давньогрецька та давньоримська релігія. Юліанський календар. Релігійний календар у Стародавній Греції та Римі. Ритуал. Ritus Graecus. Ritus Romanus. Жертвоприношення. Ауспіції. Грецькі та римські боги. Релігія та суспільні свята у Стародавній Греції та Римі. Релігія та античний спорт. Відродження Олімпійського руху наприкінці XIX ст.

Раннє християнство як складова античної культури.

Містобудування. Антична наука і техніка

Містобудування у Стародавній Греції та Римі. Античність і середньовічне місто. Сучасне місто та антична традиція. Особливості розвитку та досягнення античної науки і

техніки та їх вплив на еволюцію європейської цивілізації. Найбільші відкриття античної доби та їх значення та наслідки для розвитку європейської цивілізації.

Антична спадщина у період Середньовіччя, добу Відродження та Новий час: література, архітектура, мистецтво

Вплив античної традиції на сучасну архітектуру, скульптуру та живопис. Антична література як основа розвитку європейських літератур. Епос, лірика та ораторське мистецтво. Антична спадщина у літературі, архітектурі та мистецтві Відродження. Класицизм та розвиток традицій архітектури античності у XVII – на початку XIX ст. Класицизм у літературі та мистецтві.

Рецепція римського права

Рецепція римського права у європейському цивілізаційному просторі. Римське право після падіння Західної Римської Імперії. Територіальний принцип підсудності. Глосатори. Болонський університет. Подолання партикуляризму права. Канонічне право та християнська мораль. Судовий прецедент як основа англо-саксонської правової системи. Кульмінація рецепції римського права у XV – XVI ст.

Антична педагогічна спадщина. Давньогрецька і латинська мова та європейська культура. Антична спадщина і сучасна масова культура

Особливості освіти у Стародавній Греції та Стародавньому Римі. Антична педагогічна спадщина, давньогрецьке та давньоримське виховання та розвиток європейської педагогічної думки на сучасному етапі.

Давньогрецька і латинська мова як основа сучасної термінології. Ієрогліфічне, лінійне та алфавітне письмо античної доби та писемні системи сучасної Європи. Грецький театр. Грецька трагедія та комедія. Видовища античної доби та феномен масової культури сучасного світу. Антична спадщина і сучасний кінематограф. Антична спадщина в українській філософії та літературі.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Рецепція римського права та основні кодифікації римського цивільного права нового часу.

Тема 2. Відлік часу в античності та сучасний календар.

Тема 3. Античні вірування та сучасні світові релігії.

Тема 4. Антична педагогічна спадщина.

Тема 5. Антична спадщина у літературі, архітектурі та мистецтві.

Тема 6. Антична традиція та сучасне місто.

Тема 7. Видовища античної доби та феномен масової культури сучасного світу.

Тема 8. Антична наука і техніка та їх вплив на еволюцію європейської цивілізації.

Тема 9. Антична спадщина в українській філософії та літературі.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Опрацювання питань, які не розглядаються на лекційних і семінарських заняттях:

1. Філософські школи Стародавньої Греції.
2. Особливості античної демократії.
3. Ораторське мистецтво Стародавньої Греції та Риму.
4. Класицизм у літературі та мистецтві.
5. Відродження Олімпійського руху наприкінці XIX ст.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання полягають у підготовці реферату та комп'ютерної презентації з курсу «Антична культура та еволюція європейської цивілізації». Кількість балів, що виставляється за індивідуальне завдання, враховує ступінь розкриття теми, використання достатньої кількості джерел та літератури з теми, наявність наукових посилань, дотримання вимог до оформлення (структура індивідуального завдання обов'язково включає: вступ; основні розділи; висновки; список джерел та літератури). Вступ повинен містити обґрунтування актуальності досліджуваної проблеми, в тексті основної частини повинні міститися посилання на джерела. Обсяг індивідуального завдання – 10 – 15 сторінок друк. тексту. Формат А4 в текстових редакторах Word, поля: верхнє і нижнє – 2,0 см, ліве – 2,5 см, праве – 1,5 см; шрифт Times New Roman, розмір шрифту – 14, інтервал – 1,5.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Характеристика та вид роботи	Максимальна кількість можливих балів
Самостійність виконання; логічність і послідовність викладення матеріалу; повнота розкриття теми.	До 10-ти балів
Обґрунтованість висновків; наявність списку використаних джерел та літератури.	До 6-ти балів
Якість оформлення; наявність посилань.	До 4-ох балів
	Разом до 20 балів

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Античний епос, його вплив на розвиток європейської літератури.
2. Антична релігія та міфологія.
3. Раннє християнство як складова античної культури.
4. Видовища у Стародавній Греції.
5. Видовища у Стародавньому Римі.
6. Олімпійські ігри античності та сучасний олімпійський рух.
7. Антична традиція у сучасному місті.
8. Найбільші наукові відкриття античної доби.
9. Розвиток календаря від античності до сучасності.
10. Антична педагогічна спадщина та сучасна педагогіка.
11. Антична спадщина у літературі доби Відродження.
12. Антична спадщина у архітектурі доби Відродження.
13. Антична спадщина у мистецтві доби Відродження.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі оцінювання виступів на семінарських заняттях, проведенням контрольної роботи, задачею індивідуального завдання. Результати поточного контролю є основою для виставлення заліку.

Контрольна робота проводиться у письмовій формі наприкінці семестру після опрацювання лекційного та семінарського матеріалу.

Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи.

Семінарські заняття	Письмова контрольна робота	Індивідуальне завдання	Сума
40	40	20	100

Відповіді аспірантів на семінарських заняттях оцінюються в балах (від 0 до 5). Протягом семестру аспірант має мати не менше двох виступів. Відсутність другого виступу під час визначення середнього балу за семестр оцінюється 0 балів. Середній бал за семестр

визначається за формулою: $\frac{A \cdot K}{n \cdot 5}$, де A – сума усіх поточних балів набраних на семінарських заняттях, n – кількість виступів, K – максимальна кількість балів, що відводяться на цей вид роботи.

Індивідуальне завдання готується протягом семестру і захищається в кінці семестру.

Аспірант, який пропустив, або не підготував семінарські заняття з поважних причин, має право пройти пропущений вид атестації в інший термін під час семестру. Аспіранти, які навчаються за індивідуальним графіком повинні пройти всі види атестації, які передбачені їхнім індивідуальним графіком.

Залік за талоном № 2 і перед комісією проводиться в письмовій формі з оцінюванням за столбальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мультимедійне обладнання, програми Microsoft Office 2010.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

а) Основна:

1. Бродель Фернан. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV – XVIII ст. Том 1. Структура повсякденності: можливе і неможливе (Переклад з французької Г. Філіпчук). – К.: Основи, 1995. – 543 с.
2. Петrenchко О. Суспільно-політичний розвиток Римської імперії в I – на поч. III ст. н.е.: від «відновленої» Республіки до сенатської монархії / О. Петrenchко. – Львів: видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 396 с.
3. Carcopino J. Daily life in Ancient Rome / Jerome Carcopino. – New York : Penguin books, 1978. – 365 p.
4. Bonnefoy Y. Roman and European Mythologies / Yves Bonnefoy ; [transl. from French]. – Chicago ; London : The University of Chicago Press, 1992. – XXI, 319 p.
5. Hingley R. Globalizing Roman culture : unity, diversity and empire – London : Routledge, 2005. – 208 p.

б) Додаткова:

6. Борецький М. Іван Франко і античність // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1997. – Вип. II. – С. 107–112.
7. Петrenchко О. М. Антична культура // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Антична культура>

8. Петrenchko O. M. Античне мистецтво // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Античне мистецтво](https://vue.gov.ua/Античне_мистецтво)
9. Ручинська О.А. Антична культура: Комплекс навчально-методичних матеріалів зі спецкурсу. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2004. – 60 с.
10. Харитонов Є. Рецепція римського права як підґрунтя сучасної цивілістики // Вісник академії правових наук України. – 1998. - № 2. – С. 104-111.
11. Харитонов Є. О. Питання рецепції римського права у працях романістів Новоросійського університету // Збірник наукових праць: Юридична освіта і правова держава. – Одеса, 1977. – С. 18-23.
12. Харитонов Є. О. Концепція циклічного розвитку цивілізацій як методологічна основа рецепції римського приватного права // Актуальні проблеми держави і права. – 1998. – С. 48-54.
13. Adams J. N. The regional diversification of Latin, 200 BC-AD 600. – Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2007. – XIX, 828 p.
14. Nelson J., Drummond S.K. Roman Imperial Frontier in the West. – London ; New York : Routledge, 2015. – 320 p.
15. The epic film in world culture / edited by Robert Burgoyne. – London : Routledge, 2010. – 391 p.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://vue.gov.ua>

<http://www.linguaeterna.com/> – Lingua Latina Aeterna

<http://www.aeria.phil.uni-erlangen.de/index.html> – AERIA (Antikensammlung Erlangen Internet Archive)

<http://www.limcnet.org/Home/tabid/77/Default.aspx> – Foundation for the Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC)